

Datum: 21 december 2015

Onderwerp: Voorontwerp Bovenlanden – versie2

Voorontwerp uitwerking Ambitiekaart Natuurbeheerplan 2016 voor een aantal percelen in de Bovenlanden langs de Kromme Mijdrecht

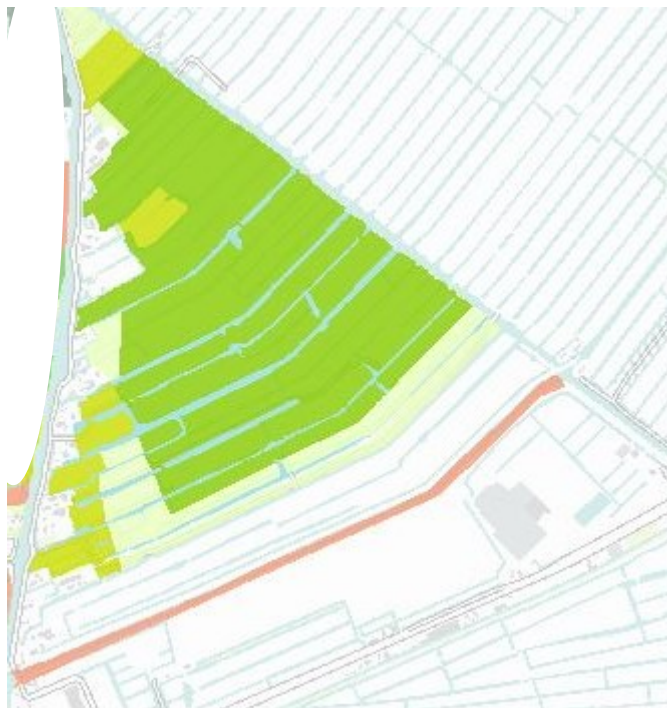
Uitgangssituatie

De Stuurgroep Gouwe-Wiericke oriënteert zich op de verdere realisatie van de natuuropgave op een aantal percelen binnen de Bovenlanden langs de Kromme Mijdrecht. Ter voorbereiding op realisatie laat de stuurgroep een voorontwerp opstellen voor een deel van de Bovenlanden waarop nog géén invulling is gegeven aan de natuurdoelstelling. Deze percelen zijn samen 14,5 ha groot (figuur 1).

Figuur 1. Projectgebied (gele ellips) voorontwerp Bovenlanden.

De Bovenlanden zijn begrensd als EHS-gebied. Figuur 2 toont de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan 2016 voor de Bovenlanden. Op de ambitiekaart zijn aan de percelen binnen het projectgebied de volgende natuurbeheertypen meegegeven: Vochtig weidevogelgrasland (13.01) en Nat schraalland (N10.01). In de eerdere communicatie over de Bovenlanden is met bewoners in het gebied afgesproken om vochtige natuurdoeltypen op minimaal 50 meter van de bebouwing aan te leggen. Dit is de reden dat achter de bebouwing bij de al ingerichte percelen het natuurdoeltype Kruiden- en faunarijk grasland (N04.02) is benoemd. Dit principe geldt ook voor dit voorontwerp.

Legenda

Geelgroen: N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
Groen: N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
Crème: N10.01 Nat schraalland

Figuur 2. Natuurbeheerplan 2016 – Ambitiekaart voor Bovenlanden langs de Kromme Mijdrecht. Binnen de gele ellips het projectgebied voor het voorontwerp.

Er zijn vier varianten uitgewerkt. Deze varianten zijn gebaseerd op de grondpositie en de mogelijkheid al dan niet het watersysteem van de in te richten percelen (deels) te koppelen aan het watersysteem van de reeds ingerichte percelen van Natuurmonumenten ten zuiden van het projectgebied. De varianten zijn:

1. Het eigendom blijft zoals het nu is en de gronden van Natuurmonumenten worden ingericht voor natuur waarbij waar mogelijk naar optimalisatie van het waterpeil wordt gezocht. De percelen in particulier eigendom worden ingericht voor zelfrealisatie;
2. Een kavelruil vindt plaats waarbij het eigendom van de particuliere eigenaar meer als een aaneengesloten blok aan de zijde van de Amstelkade komt te liggen en het eigendom van Natuurmonumenten meer aan de zijde van de Ennipwetering. De percelen van Natuurmonumenten worden ingericht voor natuur en het waterpeil kan worden aangesloten op de al eerder voor natuur ingerichte percelen van Natuurmonumenten. Het waterpeil van de percelen van de particuliere eigenaar behouden het huidige waterpeil en de percelen worden ingericht voor natuur door zelfrealisatie;
3. Een kavelruil vindt plaats zoals genoemd onder eindsituatie 2. Alle percelen kunnen worden aangesloten op het waterpeil van de al eerder ingerichte natuur van Natuurmonumenten. De gronden van de particuliere eigenaar worden gerealiseerd door middel van zelfrealisatie al dan niet in samenwerking met Natuurmonumenten;
4. Het eigendom van de particuliere eigenaar wordt overgedragen aan Natuurmonumenten. Het waterbeheer van alle percelen kan worden aangesloten op de al eerder ingerichte percelen van Natuurmonumenten.

Uitgangspunten voorontwerp

De volgende uitgangspunten ten aanzien van het voorontwerp zijn van toepassing:

- Het voorontwerp richt zich alleen op realisatie van bovengenoemde natuurbeheertypen.
- Binnen een afstand van 50 m tot bebouwing wordt kruiden- en faunarijck grasland ontwikkeld.
- Voor eindsituatie 1 en de percelen van de particuliere eigenaar in eindsituatie 2 geldt voor het watersysteem een zomerpeil van NAP -2,30 m en een winterpeil van NAP -2,35 m. Voor de percelen van Natuurmonumenten in eindsituatie 2 en de eindsituaties 3 en 4 geldt voor het watersysteem een zomerpeil van NAP -2,30 m en een winterpeil van NAP -2,10 m.
- Vanwege de kans dat de bodem milieubelast is (want nog niet overal in beeld al dan niet aanwezigheid, aard en omvang in beeld), wordt uitkomende grond binnen het projectgebied verwerkt.
- Uit bodemchemisch onderzoek in het gebied (Van der Welle *et al.*, 2008) blijkt dat (evenals voor de reeds ingerichte percelen van Natuurmonumenten) op het deel van het perceel van Natuurmonumenten aan de zijde van de Amstelkade en waar de bodem het meest venig is, er bij afgraven van de bodem met 40 cm er een goede uitgangssituatie wordt gecreëerd voor de ontwikkeling van nat schraalland. Hoewel er destijds op het eigendom van de particuliere eigenaar geen bodemchemisch onderzoek is uitgevoerd, wordt hier, gelet op de aanliggende percelen, aangenomen dat ook het voorste deel van dat eigendom er bij een vergelijkbare ontgraving potenties zijn voor de ontwikkeling van nat schraalland.
- Vanwege de grondwaterafhankelijkheid (kwaliteit, hoog aan/ in maaiveld in de winter en enigszins uitzakkend in de zomer) van nat schraalland, en gelet op hetgeen in voorgaand uitgangspunt staat, is het natuurbeheertype nat schraalland alleen te realiseren in de eindsituaties 3 en 4.
- In het voorontwerp is waar grondruil aan de orde is, grond voor grond geruild. Hier zijn dus niet de kadastrale begrenzingen en oppervlakten gevolgd omdat hier ook oppervlaktewater deel van uit maakt. Bij een eventuele grondruil moeten de precieze oppervlakten die gewenst worden te ruilen, opgemeten worden en de gegevens verwerkt in een definitief ontwerp en/ of bestek.

Beschrijving natuurbeheertypen

Kruiden- en faunarijck grasland (N12.02)

Kruiden- en faunarijck grasland wordt bij een goede kwaliteit gekenmerkt door variatie in structuur (ruigte en plaatselijk struweel, hogere en lage vegetatie) en een kruidenrijke graslandbegroeiing die rijk is aan kleine fauna. Gradiënten binnen (grond)waterpeil en voedselrijkdom zorgen voor diverse vegetatietypen. Het type is o.a. van belang voor vlinders en andere insecten, vogels en kleine zoogdieren en amfibieën. Het grasland wordt meestal extensief beweide of gehooid (en dan voor- of nabeweide) en niet of slechts licht bemest. De graslanden worden doorgaans niet bemest. Om verzuring tegen te gaan kan, bij uitzondering, ruige stalmest of bekalking toegepast worden.

Vochtig weidevogelgrasland (N13.01)

Vochtig weidevogelgrasland omvat natte en vochtige graslanden met primair een weidevogeldoelstelling; beiden zijn belang voor een diversiteit in soorten. De zuurgraad dient matig zuur tot neutraal te zijn, de voedselrijkdom is minimaal licht voedselrijk. Het kan zowel kruidenrijke als door bemesting voedselrijke (raaigras)graslanden bevatten. Goede weidevogelgraslanden worden gekenmerkt door een open karakter, een mozaïek van diverse vormen van graslandbeheer en soorten als grutto, Kievit, scholekster en tureluur. Ook eenden als zomertaling en slobeend zijn kenmerkend. Een goede kwaliteit kenmerkt zich door een mozaïek van verschillende beheersvormen van grasland (diversiteit in maaidata, beweiding, plasdras etc.), een rijke en bereikbare bodemfauna, insectenrijkdom ('kruikengrasland'), een open landschap met weinig dekking voor predatoren en brede, rijk begroeide slootkanten. Heel laat gemaaide delen (na 1 augustus) zijn van belang voor de kwartelkoning, andere vogelsoorten en insecten. Het maai- en grasbeheer wordt zodanig gevoerd dat zo min mogelijk jongen slachtoffer worden van

beheeringrepen. De graslanden worden bemest met organische mest om het aanbod van voedsel te verzorgen voor weidevogels.

Nat schraalland (N10.01)

Nat schraalland is zeer oud boerengrasland. Nat schraalland is laagproductief en de bodem is veelal slap. De graslanden zijn daardoor slecht toegankelijk, ze kunnen 's winters onder water staan maar zullen 's zomers oppervlakkig uitdrogen. Door jaarlijks te hooien blijft het voedselarme karakter behouden. Natte condities ontstaan (in laagveengebieden) door een combinatie van hoge grondwaterstanden, tijdelijke inundaties met gebufferd schoon oppervlaktewater of op beter gebufferde bodems. Vaak zijn de bodems matig zuur, maar omdat nat schraalland zeer gevoelig is voor verdere verzuring is de aanwezigheid van bufferstoffen, die verdere verzuring voorkomen, van essentieel belang. De vegetatie is kruiden- en zeggenrijk en bevat vaak ook veel orchideeën. In de graslanden zijn er vaak kleine verschillen in hoogte waardoor er in laagten langer water blijft staan en er zich soortenrijke gradiënten ontwikkelen.

Ruimtelijke afwegingen voor het voorontwerp

Figuur 3 toont de twee meest realistische mogelijkheden voor grondruil. In optie 1 volgt meer logisch het bestaande watersysteem. Hierdoor gaat het meest noordelijke perceel binnen het projectgebied van Natuurmonumenten over naar de particuliere eigenaar en het noordelijke deel van het meest zuidelijke perceel binnen het projectgebied van de particuliere eigenaar naar Natuurmonumenten. Met optie 2 wordt ingezet op het creëren van blokvormig eigendom waardoor dat van de particuliere eigenaar geheel aan de zijde van de Amstelkade komt te liggen en dat van Natuurmonumenten aan de zijde van de wetering. In het voorontwerp is uitwerking gegeven aan optie 1.

Figuur 3. Twee mogelijkheden voor grondruil (vergelijk met figuur 1 voor huidige situatie). Grasgroen: Natuurmonumenten; legergroen: particuliere eigenaar.

Voorontwerp

De figuren 4 tot en met 7 tonen achtereenvolgens het voorontwerp voor de eindsituaties 1, 2, 3 en 4. Middels deelfiguren is de ruimtelijke verdeling van de natuurbeheertypen weergegeven en de

locaties en aard van de maatregelen. De (met grondruiloptie 1 voorziene) eigendomssituatie is als laag in de maatregelenkaart weergegeven.

Figuur 4. Voorontwerp eindsituatie 1: behoud huidig eigendom, geen aanpassing watersysteem. Links boven de natuurbeheertypen en onder de maatregelen. Eigendomssituatie is aangegeven met kleuren conform figuur 3.

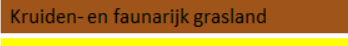
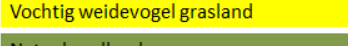

Legenda maatregelen

- Eventuele duiker vervangen door dam
- Verwijderen dam
- Stuw
- Windmolen

- Watergang
- Greppel
- Drasperceel vroege voorjaar
- Plas-drasoever
- Maaiveldverlaging
- Kade
- Dam met duiker
- Beheerdam

Legenda natuurbeheertypen

- Kruiden- en faunarijk grasland
- Vochtig weidevogel grasland
- Nat schraalland

Figuur 5. Voorontwerp eindsituatie 2: grondruil volgens optie 1, aanpassing watersysteem eigendom Natuurmonumenten. Links boven de natuurbeheertypen en onder de maatregelen. Eigendomsituatie is aangegeven met kleuren conform figuur 3.

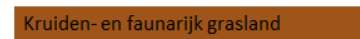
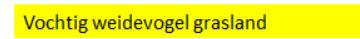

Legenda maatregelen

- Eventuele duiker vervangen door dam
- Verwijderen dam
- Stuw
- Windmolen

- Watergang
- Greppel
- Drasperceel vroege voorjaar
- Plas-drasoever
- Maaiveldverlaging
- Kade
- Dam met duiker
- Beheerdam

Legenda natuurbeheertypen

- Kruiden- en faunairijk grasland
- Vochtig weidevogel grasland
- Nat schraalland

Figuur 6. Voorontwerp eindsituatie 3: grondruil volgens optie 1, aanpassing gehele watersysteem. Links boven de natuurbeheertypen en onder de maatregelen. Eigendomssituatie is aangegeven met kleuren conform figuur 3.

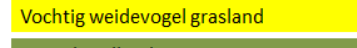

Legenda maatregelen

- Eventuele duiker vervangen door dam
- Verwijderen dam
- Stuw
- Windmolen

- Watergang
- Greppel
- Drasperceel vroege voorjaar
- Plas-drasoever
- Maaiveldverlaging
- Kade
- Dam met duiker
- Beheerdam

Legenda natuurbeheertypen

- Kruiden- en faunarijk grasland
- Vochtig weidevogel grasland
- Nat schraalland

Figuur 7. Voorontwerp eindsituatie 4: al het eigendom naar Natuurmonumenten, aanpassing gehele watersysteem. Links boven de natuurbeheertypen en onder de maatregelen. Eigendomssituatie is aangegeven met kleuren conform figuur 3.

In eindsituatie 1 worden geen aanpassingen aan het bestaande watersysteem doorgevoerd. Zowel op eigendom van de particuliere eigenaar als op eigendom van Natuurmonumenten wordt in voor de realisatie van vochtig weidevogelgrasland een plas-drasoever aangelegd en binnen een perceel een tweetal greppels gegraven. De plas-drasoever en de greppels zijn bedoeld om de variatie aan aanbod van prooidieren sterk te vergroten. Met name volwassen weidevogels vinden hun voedsel in natte tot vochtige bodem. Voorts zullen de greppels bijdragen aan een meer bolle grondwaterspiegel waardoor condities in de wortelzone natter worden hetgeen de soortensamenstelling (meer kruidenrijk) ten goede komt waardoor er ook meer insecten (voor kuikens) in de vegetatie aanwezig zullen zijn. Binnen eigendom van Natuurmonumenten wordt een perceel ingericht (middels een lage kade met de uitkomende grond) waarop in het vroege voorjaar (medio februari - april) een drassituatie wordt gecreëerd (water wordt opgemalen vanuit het interne watersysteem middels een windmolentje) waar vogels die vanuit de overwinteringsgebieden aankomen, zich kunnen verzamelen en kunnen foerageren. Vanuit de verzamelplaats kunnen de vogels vervolgens hun broedbiotoop innemen.

In eindsituatie 2 zijn de aanleiding en de maatregelen vergelijkbaar als in eindsituatie 1. Het eigendom van Natuurmonumenten ligt hier als een 'blok' tegen het huidige, reeds ingerichte eigendom aan, wat aankoppeling van het watersysteem mogelijk maakt. Hiertoe wordt een watergang gegraven die het huidige natuurpeilvak verbindt met het eigendom van Natuurmonumenten binnen het projectgebied. Tevens worden de huidige sloten aan de zijde van de wetering afgedamd evenals de sloten op de grens van het eigendom van Natuurmonumenten en dat van de particuliere eigenaar. Aan de zijde van de wetering worden de sloten tussen de percelen met elkaar verbonden door het graven van een sloot. Het hogere peil leidt tot hogere grondwaterstanden wat de vegetatieontwikkeling positief zal beïnvloeden.

Het voorontwerp voor de eindsituatie 3 en 4 is vergelijkbaar. Ook hier is de aanleiding en de maatregelen voor vochtig weidevogelgrasland vergelijkbaar met eindsituatie 1 en 2. Het watersysteem in het hele projectgebied wordt aangekoppeld aan het huidige natuurpeilvak. Hierdoor kunnen in vergelijking met eindsituatie 2 de interne beheerdammen er uit. Vanwege de hogere grondwaterstanden in het voorste deel van het projectgebied kunnen hier de potenties voor nat schraalland worden benut. Dammen met duikers faciliteren de toegankelijkheid van de verschillende percelen.

Waardering alternatieven

Het peilbeheer, en daarmee de grondwatercondities, is buiten natuurgebieden veelal tegen-natuurlijk: lager in de winter- (natte) periode en hoger in de zomer- (droge) periode. De kwaliteit van natuurwaarden die gebonden zijn aan natte condities, neemt toe wanneer het peilbeheer een meer natuurlijk karakter heeft en dit peil zich ook mag bewegen binnen een zekere bandbreedte om effecten van korter durende natte of drogere perioden te volgen en zo de variatie te vergroten. Binnen het voorontwerp voor de Bovenlanden is de kwaliteit van de beheertypen moeras, vochtig weidevogelgrasland en nat schraalland in meer of mindere mate afhankelijk van een meer natuurlijk peil.

In eindsituatie 1 blijft het peil voor alle percelen tegen-natuurlijk. Bovendien wordt hier (om die reden) geen nat schraalland gecreëerd wat botanisch een hoog gewaardeerd beheertype is. Ten opzichte van de overige eindstadia wordt eindsituatie 1 het laagst gewaardeerd.

Het oppervlak dat onderhevig is aan een meer natuurlijk peil is in de eindsituaties 3 en 4 hoger dan in eindsituatie 2. De kwaliteit van moeras en vochtig weidevogelgrasland zal in de eindsituaties 3 en 4 dus hoger zijn. Bovendien kan in deze situaties de potenties voor de ontwikkeling van nat schraalland worden benut. Eindsituaties 3 en 4 worden dus hoger gewaardeerd dan eindsituatie 2. Hoewel de inrichting conform het voorontwerp in de eindsituaties 3 en 4 gelijk zijn, wordt eindsituatie 3 lager gewaardeerd vanwege de versnipperde eigendoms- en beheersituatie. Het beheer in één hand is gunstiger omdat dit robuuster maar ook meer flexibel afgestemd kan worden op de beheertypen als geheel: de onderlinge relatie tussen de beheertypen beter kan worden benut.

Wanneer de natuurkwaliteit van de verschillende eindsituaties in toenemende mate wordt geplaatst, dan geldt de volgorde van de eindsituatie: 1 (laagst), 2, 3 en 4 (hoogst).